

Projekat Virtual Crisis Interventions “Here&Now”

Pravila postupanja u zaštiti djece (Child Protection Policy)

Cilj ovog dokumenta jeste prikaz pravila zakonski, stručno i etički utemeljene prakse u BHIDAPA – i, s ciljem zaštite djece kod izloženosti nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju ili u riziku, a u njihovom najboljem interesu

Temelji se:

- na važećim zakonskim propisima u Bosni i Hercegovini i Konvenciji o pravima djeteta
- na relevantnim spoznajama o svim oblicima zlostavljanja (tjelesnom, seksualnom, emocionalnom), zanemarivanja i izloženosti obiteljskom i vršnjačkom nasilju kod djece i mladih kao i posljedicama po djecu.
- na stručnim spoznajama o traumatizaciji djece i mladih te spoznajama temeljenim na dokazima o dijagnostičkom i tretmanskome/terapijskom radu s traumatiziranom djecom, mladima i njihovim obiteljima.

Važeći zakonski propisi u Bosni i Hercegovini na kojima se temelji rad sa djecom u BHIDAPA su slijedeći:

- Konvencija o pravima djeteta,
- Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,
- Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava,
- Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini te drugi propisi i protokoli koji utvrđuju načine postupanja u kontaktu s djecom, kao i pozitivna iskustva drugih organizacija i ustanova u radu s djecom,
- Ustav BiH, te niz zakona koji se bave ovim područjem (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Obiteljski zakon, Kazneni zakon, Zakon o zaštiti prava pacijenata, Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o liječništvu, Zakon o zaštiti osobnih podataka),
- Statut BHIDAPA-e kojim se, između ostalog, regulira praksa Etičkog povjerenstva,
- Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja koji određuje standardizirane postupke u zaštiti žrtava seksualnog zlostavljanja za sve stručnjake raznih profila iz raznih ustanova,
- Protokol o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece,
- Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji,
- Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja,
- Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije,
- Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela.

BHIDAPA ujedno je i potpisnica članica EIATSCYP <http://eiatscyp.org/>

Svrha BHIDAPA-e je :

- osigurati učinkovitu, pravovremenu i dobro koordiniranu podršku djeci i njihovim obiteljima,
- osigurati poštivanje najboljeg interesa djeteta,
- promicanje prava djeteta,
- promicanje odrednica zdravlja i dobrobiti djece
- osigurati zaštitne mjere protiv zlostavljanja i zanemarivanja, a kroz prepoznavanje, educiranje i reagiranje na zlostavljanja i zanemarivanja djece, kao i sprječavanje nasilja nad djecom, u skladu sa zakonom.

Ovi postulati, kao i poštivanje zakonskih te profesionalnih standarda vrijede i odnose se na svakog djelatnika/volontera, studenta BHIDAPA-e.

Tok postupanja u neposrednom radu s djecom (dijagnostika i tretman) u slučajevima potrebe zaštite djece

(sumnja na zlostavljanje i zanemarivanje i izloženost nasilju)

1. Dijete u Centar dolazi u pratnji roditelja/zakonskog skrbnika: na inicijativu roditelja/skrbnika ili po preporuci nadležnog liječnika, Centra za socijalnu skrb, te po preporuci drugih ustanova (škola, vrtić, dom, NVO i sl.).

2. Obrada započinje prvim razgovorom sa stručnjakom multidisciplinarnog tima, koji dalje procjenjuje stanje i potrebu za uključivanjem drugih stručnjaka u timu. Kod sumnje na zlostavljanje, zanemarivanje, obiteljsko nasilje i dr., procjenjuje se hitnost prijema procjenom zaštićenosti djeteta.

3. Razgovor se provodi na način da se razgovara s osobom koja je došla u pratnji djeteta te samim djetetom. Ukoliko je moguće kod sumnje na zlostavljanje razgovor s djetetom i roditeljem se provodi odvojeno, ali uvijek vodeći računa o najboljem interesu djeteta i smanjenju rizika i stresnosti situacije za dijete. Postupanje u navedenoj situaciji je odgovornost stručnjaka mentalnog zdravlja i u skladu je s pravilima stručnog postupanja s djecom različite dobi i individualnih karakteristika i potreba. Prvi razgovor uključuje i pružanje psihološke prve pomoći djetetu i roditelju, zbog moguće traumatske prirode događaja kojima je dijete bilo izloženo. Roditelja se nakon razgovora obavještava o daljnjem planu postupanja. Dijete se također informira, na način prikladan njegovom razvojnom statusu i u skladu s pravom djeteta na informiranje prema Konvenciji o pravima djeteta.

4. Prikupljanje relevantne dokumentacije je najčešće u suradnji s Centrom za socijalnu skrb, nakon prvog susreta (slanjem obavijesti uz zahtjev o dostavljanju informacija). Moguća je suradnja s drugim institucijama u cilju zaštite djece i dobivanja relevantnih informacija (CZSR, policija, škole, predškolske ustanove, druge zdravstvene ustanove i dr.).

5. Prikupljanje podataka i obavještavanje

Ukoliko su prilikom provođenja razgovora ili tijekom obrade dobiveni podaci koji ukazuju na sumnju da je dijete bilo izloženo nekom obliku nasilja u obitelji (direktno ili indirektno), stručnjak o navedenom obavještava nadležne institucije: PU i CZSR prema mjestu stanovanja djeteta, a ponekad i Državno odvjetništvo.

Kod postavljanja sumnje stručnjaci se vode podacima dobivenim primjenom stručnih znanja i kompetencija u radu s djetetom i obiteljima.

U tu svrhu stručnjaci multidisciplinarnog tima provode po potrebi forenzični intervju i forenzičnu evaluaciju, ili elemente tih postupaka, za što su posebno educirani.

Obavijest poslana nadležnim institucijama sadrži opće podatke o djetetu, razlog dolaska te ime osobe ili naziv institucije koja je uputila dijete.

Također se opisuje dotadašnji tijek obrade i saznanja do kojih se došlo (izjave djeteta), eventualne ozljede, eventualno i druge relevantne podatke temeljene na stručnoj procjeni.

U slučajevima kad sumnja o izloženosti djeteta nasilju nije sa sigurnošću utvrđena (niska kronološka dob djeteta, djetetova razvojna ograničenja ili stanje, odbijanje razgovora, obiteljski činitelji ili dr.), ali se uočavaju daljnji rizici po dijete, također se obavještavaju nadležne institucije s odgovarajućom preporukom.

Ukoliko se već pri prvom kontaktu s djetetom utvrdi izloženost djeteta aktualnoj opasnosti, kao i moguća nezaštićenost izvan prostora, stručnjak odmah uspostavlja kontakt s nadležnim institucijama

(CZSR, policija) radi hitnosti postupanju zaštiti djeteta.

6. Obrada

Stručnjak koji je započeo obradu upoznaje voditelja tima i ostale članove tima s do tada dobivenim podacima i provedenom obradom, kao i s postavljenim indikacijama za timsku obradu koja je dogovorena. Tijekom zajedničkog sastanka, uz vođenje i koordinaciju tima, donose se dodatne zajedničke odluke te postižu dogovori o daljnjem provođenju dijagnostike i planiranju tretmana za svako dijete. O planiranom tretmanu treba izvijestiti roditelja/zakonskog skrbnika te i samo dijete na način prikladan razvojnoj dobi.

7. Informiranje skrbnika i djeteta

Po provedenoj obradi ili tijekom njenog trajanja, roditelj/skrbnik je upoznat s njenim tijekom i rezultatima kao i preporukama za daljnje postupanje. Dijete dobiva informacije u skladu s razvojnom dobi.

8. Zajednički nalaz i mišljenje

Svaki od članova tima izrađuje svoj nalaz i mišljenje, koje sadrži ujedno i mišljenje i preporuku za daljnje postupanje i eventualni tretman djeteta i njegove obitelji. Zajednički nalaz i mišljenje sadrži informacije o djetetovom somatskom/tjelesnom statusu, njegovim razvojnim i intelektualnim karakteristikama te o dijagnostikom dobivenom psihičkom profilu, uvjetima i dinamici u kojoj dijete odrasta, karakteristikama socijalnog i emocionalnog razvoja djeteta i kompetencijama, stupnju traumatiziranosti, eventualnoj psihopatologiji i poteškoćama, osobnim i obiteljskim rizičnim faktorima, eventualnoj sumnji na svjedočenje i izloženost zlostavljanju/nasilničkom ponašanju u obitelji ili drugoj okolini.

Mišljenje sadrži preporuku za uključivanje u neki od tretmana (ili više njih) u Centru ili nekoj drugoj ustanovi. Nalaz sadrži i preporuku o potrebi za uključivanjem roditelja u savjetovanje ili tretman, kao i za eventualno uključivanje u obradu braće i sestara obrađivanog djeteta ukoliko se procijeni njihov rizik za traumatizaciju. Nalaz sadrži i eventualnu preporuku za daljnju zaštitu djeteta.

Nalaz i mišljenje izdaje se djetetovim roditeljima osim ako se utvrdi mogući sukob interesa djeteta i roditelja, u slučajevima kad je roditelj izvor traumatizacije djeteta te bi mogao zloupotrijebiti nalaz za daljnje pritiske na dijete. Tad nalaz upućujemo nadležnom CZSR, vodeći se najboljim interesom djeteta te etičkim kodeksom uključenih struka.

Ukoliko se postavlja sumnja da je dijete svjedočilo nasilju u obitelji ili je i samo bilo izloženo, nalaz se upućuje nadležnom CZSR, a policiji obavijest (ukoliko nije poslana odmah po započinjanju obrade). Policiji i sudu je nalaz moguće poslati sukladno zakonu, na njihov pisani zahtjev.

9. Suradnja s drugim institucijama tijekom i nakon dovršene obrade

U slučajevima kad roditelji nisu spremni surađivati prilikom obrade, potrebna je pomoć u postupanju od strane nadležnog CZSR-a. Za dijete i njegovu daljnju zaštitu pokazalo se naročito važnim izbjegavanje opetovanog ispitivanja, koje doprinosi mogućoj daljnjoj traumatizaciji.

Ponekad je neophodno donošenje određenih mjera od strane nadležnog CZSR-a ili sudskih odluka, kako bi se djetetu pružila potrebna zaštita te stvorili sigurni i stabilni uvjeti za njegovo uključivanje u primjereni tretman. Nerijetko je suradnja potrebna i zato što roditelji odbijaju uključiti se u tretman ili savjetovanje, naročito kad zanemaruju vlastitu ulogu i roditeljsku odgovornost.

U svim navedenim slučajevima, stručnjak Centra za zaštitu djece, mladih i obitelji obavještava nadležni CZSR uz traženje suradnje u postupanju.

10. Tretman djece izložene traumi

Multidisciplinarni pristup najpovoljniji je model i za utvrđivanje potreba djeteta i njegovog daljnjeg tretmana.

U tretmanu s djecom koriste se najučinkovitije metode i terapijski pristupi temeljeni na pokazateljima učinkovitosti: humanistički pristupi (integrativna psihoterapija, gestalt terapija, art terapija, play terapija, EMDR), TF-KBT i psihodinamski model. U tretman djece redovito je uključen i roditelj/skrbnik

kroz savjetodavni rad, budući se pokazalo da je podrška obitelji i bliskih osoba djetetu zaštitni faktor prvog reda.

Protivno davno uvriježenom stavu da dijete ne treba biti uključeno u tretman prije završetka sudskog procesa, temeljem suvremenih stručnih spoznaja, a rukovodeći se i Konvencijom o pravima djeteta i u njoj uspostavljenoj normi o najboljem interesu djeteta, u stručnoj javnosti je osmišljen „forenzično osjetljiv tretman/terapija“. Ovaj tretmanski pristup usmjeren je na započinjanje oporavka zlostavljanog ili zanemarenog djeteta koje pokazuje znakove traume. Tada je opravdano da tretman započne i prije okončanja sudskog procesa, jer je čekanje da se on završi predugo za dijete i obitelj koji trebaju bržu intervenciju. Ovakav pristup se pokazao opravdanim, a nerijetko tijekom tretmana dijete dobiva i dodatnu podršku zbog izloženosti stresorima koji prate postupak (ispitivanje na sudu, obiteljske teškoće povezane s djelovanjem sustava i dr.).

Pravila

Svi uključeni stručnjaci dužni su, temeljem Zakona o zdravstvenoj zaštiti, čuvati kao profesionalnu tajnu sve što znaju o zdravstvenom stanju pacijenta.

Za svakog djelatnika provjerava se kaznena evidencija pri Ministarstvu pravosuđa BiH, temeljem Zakona o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji).

Svaki novi djelatnik ili volonter djelatnik prije početka rada upoznaje se s propisima od važnosti za rad BHIDAPA, aktima i načinom obavljanja djelatnosti od strane direktorice, pravne službe i rukovoditelja djelatnosti.

Hijerarhijska odgovornost

Centri BHIDAPA-e temeljem važećih propisa ustrojena su na hijerarhijskom načelu, što podrazumijeva stručnu odgovornost nadređenoj osobi i službi.

Etički principi u radu s djecom i obiteljima

Svi stručnjaci su dužni poštovati Etički kodeks svoje struke te Etički kodeks istraživanja s djecom. Štiti se povjerljivost informacija osim u slučajevima potrebe zaštite djetetovih prava, o čemu se obavještavaju i djeca i obitelji sukladno zakonu.

Brižno se vodi računa o zaštiti privatnosti djece i njihovih obitelji u pohrani i čuvanju dokumentacije. Redovito se traži informirani pristanak roditelja/skrbnika u slučaju snimanja ili korištenja dokumentacije u edukativne svrhe vodeći računa o zaštiti privatnosti djeteta, kao i kod sudjelovanja djece u istraživanjima.

Etički kodeks i principi u radu sa djecom i obiteljima u dodatnom dokumentu.

Dokument pod nazivom **SMJERNICE za postupanje u slučaju nasilja nad djecom u Bosni i Hercegovini je sastavni dio Pravila postupanja u zaštiti djece**